

Derivointikaavoja, interpolointi, jousto, rajatuotto, L4b

Aiheet

Derivointikaavoja

Interpolointi

Jousto

Rajatuotto

Derivointikaavoja

Interpolointi

Jousto

Rajatuotto

Potenssifunktio:

$$\frac{d}{dx}(ax^n) = nax^{n-1}$$

Eksponentin n ei tarvitse olla kokonaisluku, vaan se voi olla murtoluku tai desimaaliluku!

Neliöjuuri:

$$\frac{d}{dx}\sqrt{ax} = \frac{d}{dx}(\sqrt{a}\sqrt{x}) = \frac{d}{dx}(\sqrt{a}x^{1/2}) = \dots$$

Palutui edeltävään kaavaan (EI OMAA KAAVAA)

Eksponttifunktio:

$$\frac{d}{dx}e^x = e^x, \quad \frac{d}{dx}e^{ax} = a \cdot e^{ax}$$

$$\left(\frac{d}{dx} a^x = \ln(a) \cdot e^x \right)$$

Logaritmifunktio:

$$\frac{d}{dx} \ln(x) = \frac{1}{x}, \quad \frac{d}{dx} \ln(ax) = \frac{1}{x}$$

$$\left(\frac{d}{dx} \log_a(x) = \frac{1}{x \cdot \ln a} \right)$$

Tulon derivaatta:

$$\frac{d}{dx}(f(x) \cdot g(x)) = f'(x) \cdot g(x) + f(x) \cdot g'(x)$$

Eli lyhyesti

$$(f \cdot g)' = f' \cdot g + f \cdot g'$$

Osamäärän derivaatta:

$$\frac{d}{dx} \left(\frac{f(x)}{g(x)} \right) = \frac{f'(x) \cdot g(x) - f(x) \cdot g'(x)}{(g(x))^2}$$

Eli lyhyesti

$$\left(\frac{f}{g} \right)' = \frac{f' \cdot g - f \cdot g'}{g^2}$$

Yhdistetyn funktion derivaatta:

$$\frac{d}{dx}(g(f(x))) = g'(f(x)) \cdot f'(x)$$

Esimerkki 1: Olkoon $e^{5x} = g(f(x))$, missä

$$\begin{aligned} f(x) &= 5x &\longrightarrow & f'(x) = 5 \\ g(z) &= e^z &\longrightarrow & g'(z) = e^z \end{aligned}$$

Silloin

$$\frac{d}{dx}(e^{5x}) = g'(f(x)) \cdot f'(x) = e^{f(x)} \cdot f'(x) = e^{5x} \cdot 5$$

$$\frac{d}{dx}(g(f(x))) = g'(f(x)) \cdot f'(x)$$

Esimerkki 2: Olkoon $(5 + x^2)^3 = g(f(x))$, missä

$$f(x) = 5 + x^2 \quad \longrightarrow \quad f'(x) = 2x$$

$$g(z) = z^3 \quad \longrightarrow \quad g'(z) = 3z^2$$

Silloin

$$\begin{aligned} \frac{d}{dx}((5 + x^2)^3) &= g'(f(x)) \cdot f'(x) = 3(f(x))^2 \cdot f'(x) \\ &= 3(5 + x^2)^2 \cdot 2x = 6x(5 + x^2)^2 \end{aligned}$$

Derivointikaavoja

Ketjusääntö

Aiheet

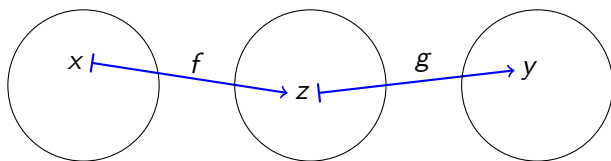
Derivointikaavoja

Interpolointi

Jousto

Rajatuotto

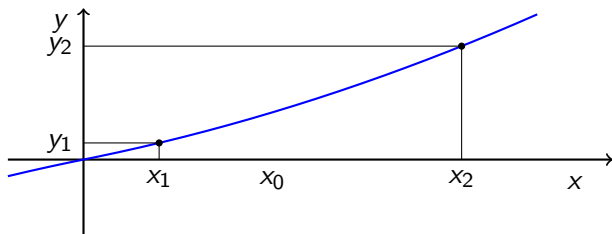
$$y = g(z) = g(f(x))$$

$$\begin{aligned}\frac{d}{dx}(g(f(x))) &= \frac{dy}{dx} = \frac{dy}{dz} \cdot \frac{dz}{dx} \\ &= g'(z) \cdot f'(x) = g'(f(x))f'(x)\end{aligned}$$

Interpolointi

Olkoon $y = f(x)$ funktio, jonka kuvaaja on "melkein suora". Tiedämme funktion f arvot kahdessa kohdassa: $y_1 = f(x_1)$ ja $y_2 = f(x_2)$. Haluamme arvioida (estimoida) funktion arvoa kohdassa x_0 , joka on kohtien x_1 ja x_2 välissä.

Aiheet

Derivointikaavoja

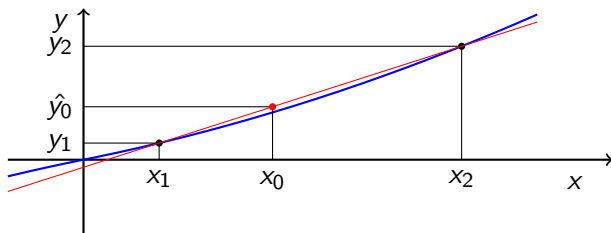
Interpolointi

Jousto

Rajatuotto

Interpolointi

Piirretään suora pisteiden (x_1, y_1) ja (x_2, y_2) kautta ja luetaan arvio suoralta

$$\frac{\hat{y}_0 - y_1}{x_0 - x_1} = \frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1}$$

$$f(x_0) \approx \hat{y}_0 = y_1 + \frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1}(x_0 - x_1)$$

Aiheet

Derivointikaavoja

Interpolointi

Jousto

Rajatuotto

$$f(x_0) \approx \hat{y}_0 = y_1 + \frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1}(x_0 - x_1)$$

- ▶ Jos $x_1 < x_0 < x_2$, niin kaavan soveltamista sanotaan **interpoloinniksi**.
- ▶ Jos x_0 ei ole kohtien x_1 ja x_2 välissä (eli $x_0 < x_1 < x_2$ tai $x_1 < x_2 < x_0$), niin kaavan soveltamista sanotaan **ekstrapoloinniksi**.
- ▶ Kaava on sama.
- ▶ Ekstrapoloinnissa syntyvä virhe saattaa olla suuri!

Interpolointi

Lineaarinen kysyntäfunktio

Se hinta p , jolla tuotteen koko tuotanto saadaan myytyä, riippuu tuotteen tarjotusta määrästä q . Kysyntäfunktion $p = f(q)$ lauseketta ei tunneta, eikä se ole pysyvänä edes olemassa. Jos tiedämme vastaavat arvot kahdessa nykyhetkeen verrattavassa tilanteessa (q_1, p_1) ja (q_2, p_2) , niin voimme estimoida kysyntäfunktiota seuraavasti.

Olkoon tunnetut arvot $(q_1, p_1) = (200\text{kpl/kk}, 12.50\text{e})$ ja $(q_2, p_2) = (250\text{kpl/kk}, 10.00\text{e})$. Jos $q_1 < q < q_2$, niin

$$\begin{aligned} p = f(q) &\approx p_1 + \frac{p_2 - p_1}{q_2 - q_1}(q - q_1) \\ &= 12.50 + \frac{10.00 - 12.50}{250 - 200}(q - 200) \\ &= 22.50 - 0.05q \end{aligned}$$

Aiheet

Derivointikaavoja

Interpolointi

Jousto

Rajatuotto

Jos jonkin suureen (esim hinta p) arvon muuttuminen saa aikaan sen, että myös toisen suureen (esim kysyntä q) arvo muuttuu, niin kuvaamme tämän vaikutuksen voimakkuutta joustolla seuraavsti.

y :n jousto x :n suhteen on y :n prosenttimuutos jaettuna x :n prosenttimuutoksella.

$$\text{jousto} = \frac{(\Delta y / y) \cdot 100\%}{(\Delta x / x) \cdot 100\%} = \frac{\Delta y}{\Delta x} \cdot \frac{x}{y}$$

Kysynnän hintajousto (price elasticity of demand) on siis

$$\text{jousto} = \frac{q: \text{ n } \% - \text{muutos}}{p: \text{ n } \% - \text{muutos}} = \frac{\Delta q}{\Delta p} \cdot \frac{p}{q}$$

Esimerkki. Tuotteen kysynnän hintajousto on -1.5 . Hinta on nyt $p = 25.00\text{€}/\text{kpl}$ ja kysyntä on nyt $q = 2200\text{kpl}/\text{kk}$. Miten paljon kysyntä muuttuu, jos hinta nostetaan 28.00 euroon kappaleelta.

$$p = 25.00\text{€}/\text{kpl}$$

$$\Delta p = 28.00\text{€} - 25.00\text{€} = +3.00\text{euro}$$

$$q = 2200\text{kpl}/\text{kk}$$

$$\Delta q = x$$

$$\text{jousto} = -1.5$$

$$\frac{\Delta q}{\Delta p} \cdot \frac{p}{q} = \text{jousto}$$

$$\Leftrightarrow \frac{x}{3\text{€}} \cdot \frac{25.00\text{€}}{2200\text{kpl}/\text{kk}} = -1.5$$

$$\Leftrightarrow x = \frac{-1.5 \cdot 3\text{€} \cdot 2200\text{kpl}/\text{kk}}{25.00\text{€}} = -396\text{kpl}/\text{kk}$$

Aiheet

Derivointikaavoja

Interpolointi

Jousto

Rajatuotto

Esimerkki 2. Jos $y = f(x) = \sqrt{x} = x^{1/2}$, niin mikä on y :n jousto x :n suhteen, kun muutokset ovat pieniä.

$$\begin{aligned}\text{jousto} &= \frac{\Delta y}{\Delta x} \cdot \frac{x}{y} = \frac{dy}{dx} \cdot \frac{x}{y} \\ &= f'(x) \cdot \frac{x}{y} \\ &= \frac{1}{2} \cdot x^{1-1/2} \cdot \frac{x}{x^{1/2}} \\ &= \frac{x}{2 \cdot x^{1/2} \cdot x^{1/2}} = \frac{1}{2}\end{aligned}$$

Rajatuotto

Kun yritys valmistaa tuotetta jaksossa määrän q (kpl/jakso), niin kassaan kertyvä tuotto on

$$R(q) = p \cdot q = p(q) \cdot q.$$

Esimerkki. Jos kysyntäfunktio on $p = 20 - 0.1q$, niin tuotto funktio on

$$\begin{aligned} R(q) &= p \cdot q \\ &= (20 - 0.1q) \cdot q \\ &= 20q - 0.1q^2 \end{aligned}$$

Rajatuotto $MR(q)$ kertoo miten paljon tuotto kasvaa, kun q :ta kasvatetaan yhdellä ($\Delta q = 1$)

$$\begin{aligned} MR(q) &= R(q+1) - R(q) \\ &= \frac{R(q+1) - R(q)}{1} \approx \frac{d}{dq} R(q) = R'(q) \end{aligned}$$

Aiheet

Derivointikaavoja

Interpolointi

Jousto

Rajatuotto

Esimerkki 2. Jos kysyntäfunktio on $p = 20 - 0.1q$, niin tuotto funktio on

$$\begin{aligned}R(q) &= p \cdot q \\ &= (20 - 0.1q) \cdot q \\ &= 20q - 0.1q^2\end{aligned}$$

Ja rajatuotto $MR(q)$ on

$$\begin{aligned}MR(q) &= \frac{d}{dq}(20q - 0.1q^2) \\ &= 20 - 0.2q\end{aligned}$$

HUOMAA:

$$\begin{array}{l} p = 20 - 0.1q \\ MR = 20 - 0.2q \end{array} \quad \longrightarrow \quad MR < p$$

Aiheet

Derivointikaavoja

Interpolointi

Jousto

Rajatuotto

Rajatuottoa voidaan arvioida hinnan ja kysynnän hintajousto perusteella seuraavasti

$$\begin{aligned}MR &= \frac{d}{dq}(q \cdot p(q)) \\ &= \left(\frac{d}{dq}q\right) \cdot p(q) + q \cdot \left(\frac{d}{dq}p(q)\right) \\ &= p + q \cdot \frac{dp}{dq} = p \left(1 + \frac{dp}{dq} \cdot \frac{p}{q}\right) \\ &= p \left(1 + \frac{1}{\text{kh-jousto}}\right)\end{aligned}$$

Normaali tuotteella kysynnän hintajousto on negatiivinen ja

$$MR > 0 \quad \longrightarrow \quad \text{kh-jousto} < -1$$

Aiheet

Derivointikaavoja

Interpolointi

Jousto

Rajatuotto